

„A HŐS ASSZONY“: ZRÍNYI ILONA

(Emlékezésül születésének 300. évfordulójára.)

Az épületet alapja, fundamentuma tartja. Magyarország hatalmas épületének alapja a magyar mult, a magyar történelem. Az előfát gyökerei táplálják. A magyar nemzet hatalmas tölgények gyökerei a magyar multba, a magyar történelembe gyökereztek bele. Ezt a magyar multat, ezt a magyar történelmet szeretnünk kell tehát, hiszen ezen áll Magna Hungaria és ebből szívja az életerőt a történelmi jelen és jövő számára.

A magyar mult történelmi értékei között bizonyára a legelső helyet érdemelték ki nagyjaink. Azok a magyar férfiak és nők, akik — kiemelve a tömegből — példaadóan állnak minden idők magyarjai előtt. A magyar mult történelmi értékű asszonyai között az első sorban van helye a „mulier heroica“-nak, a hős asszonymnak: Zrínyi Ilonának.

Ha Zrínyi Ilonában „csak“ a nagyságos fejedelemnek édesanyját tisztelhetnők is, akkor is a legnagyobb magyar asszonyok között volna a helye. Ő azonban sokkal több ennél. Tündöklő, vígasztaló csillaga volt a XVII. század nagyrészt oly borús magyar egének. Valóban súlyos történelmi idöket élt akkor is a magyar nemzet. A török hódítás terjeszkedése, majd visszaszorítása és Budavárának visszafoglalása nyomán Magyarország felszabadítása jellemzi elsősorban e kort. De egyúttal ebben a korban folyt le a magyarság egyik legsúlyosabb küzdelme alkotmányáért, szabadságáért, függetlenségéért: a magyar életért. Az „Ein Oesterreich“: az egységes Osztrákbirodalom megteremtése volt ekkor — inkább, mint bármikor máskor — Bécs hatalmasainak álma...

Peregnék az örök magyar történelem homokóráján a XVII. század napjai, évei, évtizedei. És mi kis írásunkkal úgy véljük legméltóbban meghajtani a hála és szeretet zászlaját a hős asszony előtt — születésének 300. évfordulóját ünnepelve —, ha elsősorban 1688 január 17-ének napját idézzük vissza a mai magyarok emlékezetébe. E napon a nemes tartású, szép asszony — két gyermekétől kísérve — sírva, zokogva borul a napjainkban is történelmi napokat átélt Munkács várának bástyafalaira. I. Rákóczi Ferenc özvegye, II. Rákóczi Ferenc édesanyja ekkor már „a kuruckirály“: Thököly Imre gróf hitvese. Nagy és kiváló ősök nagy és kiváló ivadéka. Úkunokája a szigetvári hősnek: gróf Zrínyi Miklósnak. Leánya Zrínyi Péter horvát bánnak, akit a Wesselényi-szövetkezés részeseként 1671 április 30-án ugyanaból a bécsúj helyi tömlöcből visznek a vérpadra, amelyben 1701-ben unokája: II. Rákóczi Ferenc raboskodott. És — hogy másokat már ne is említsünk — testvérnénje volt az utolsó Zrínyi Jánosnak, aki Rottenberg várának szűk cellájába befalazva kétévtizeden keresztül ette a legszörnyűbb rabság kenyérét.

Zrínyi Ilona azok közül a főrangú magyar asszonyok közül való, akik érezték, tudták (és e szerint éltek is!), hogy az előkelő származás, a történelmi mult, a nagy ősök nem elsősorban előjogokat, de súlyos kötelességeket jelentenek számukra. Nemcsak hű felesége volt (a híres makovicai lakodalom után) II. Rákóczi György árvájának: I. Rákóczi Ferencnek, Erdély választott fejedelmének, de mindenben osztályos élettársa is. S amikor — 1676-ban — nagy fiának: II. Rákóczi Ferencnek megszületése után néhány

héttel férje meghalt, minden gondja az árvák felnevelése volt. De nem tudott „csak“ anya maradni. 1682-ben úgy érezte, hogy nemcsak szíve, hanem esze és magyar hazaszeretete sugallatát és titkos parancsát teljesíti azzal, hogy Thökölynek nyújtja kezét. Szívvel és eszével, önzetlen és munkás hazaszeretetével, de egyszersmind a hatalmas Báthory- és Rákóczi-javakkal is sietett segítségére férjének, a kurucoknak, a nagy magyar ügynek.

Thököly azonban — a kényszerítő körülmények hatása alatt — a magyarság előtt mégis csak gyűlöletes ozmán karjaiba veti magát és mert ugyanakkor megcsillant az ország felszabadításának erős reményése: csilloga leáldozik. A Rákóczi-várak is sorra a császári vezérek kezére kerülnek. Zrínyi Ilona gyermekeivel ekkor a munkácsi várba vonul vissza, hogy örök dicsőséget szerezzen a Zrínyi névnek.

A számbelileg oly nagy túlerővel, politikai csapdákkal, Caprara tábornok minden ravaszságával szemben három esztendeig védelmezi a várat. A valamikor Hunyadi János által is birtokolt Munkács várának ormai a kurucok utolsó és bevehetetlennek látszó végváraként magaslottak fel. Hős hadvezérekhez, nagy magyar hősközhöz illő bátorsággal és lélekkel áll az ostromlott vár élére. A nagyságos fejedelemmel, az akkor még csak 10—12 éves Ferenc fiával szinte naponta járta körül — pokoli golyósüvités és bombazápor közepette — a vár falait. Irányította a vár védelmi berendezéseinek javítását, illetőleg tökéletesebbé tételét. Példájával és szavaival hitet, lelkesedést és kitartást öntött a várvédőkbe. Caprara tábornok megadást követelő levelére pedig a következőket válaszolta: „Az ostrom félelme sem kényszerít arra, hogy megfelelkezsem arról, mivel tartozom gyermekeimnek, hazámnak“.

A sikertelen ostromműveletek miatt Bécs elmozdítja Caprarát, helyébe a hírhedt Caraffát küldve. Újabb hosszú és nehéz ostromnapok köszöntöttek Munkácsra, a várvédőkre. De minden eredmény nélkül. A vár hősiesen ellentáll és tartja magát. Mire Caraffa — hozzáillő módszerekkel, elsősorban természetesen pénzzel — árulókat talál a várvédők között. És Munkács vára, a kurucok utolsó reményése — Egerrel és Bajával együtt — háromévi kemény küzdelem és helytállás után megnyitja az ellenség előtt kapuit...

A hős asszonyt gyermekeivel együtt Bécsbe viszik. Rövidesen azonban elszakítják őket egymástól. Így köszönt rájuk az 1690. esztendő. Ekkor Thököly, mint Erdély fejedelme, harci dicsőségének utolsó lobbanásaként, Zernyestnél megveri az osztrákokat. A vezért: Heister generálist elfogja. Mire a bécsi udvar — hosszas alkudozások után — cserébe kedvenc tábornokáért megengedi Zrínyi Ilonának, hogy férjéhez mehessen... És a hőslélkű asszony a számkivetésbe is követi urát: Nikodémiában hal meg 1703-ban, ahonnan hamvait a magyarság hálája és kegyelele 1906-ban a kassai székesegyházba hozatta, hogy fiával együtt hazai földben pihenhessen... Születésének 300. fordulóját ünnepelve — a mai szörnyű világégés közepette — egy óhajtasunk lehet csak: vajha minél több magyar asszony állítaná maga elé követendő példaként Zrínyi Ilonát, a hős magyar nagyasszonyt, a Nagyságos Fejedelem édesanyját, Munkács várának védőjét, a legnagyobb magyar nőhadvezért!....

Koppány István